

ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP CỦA SINH VIÊN TRONG BỐI CẢNH ĐỔI MỚI GIÁO DỤC ĐẠI HỌC VIỆT NAM: NHỮNG ĐỊNH HƯỚNG NGHIÊN CỨU LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

PGS.TS. ĐẶNG BÁ LÂM
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
ThS. NGUYỄN THÀNH NHÂN
Trường Đại học Khoa học Xã hội
và Nhân văn, ĐHQG-HCM

Mặc dù đánh giá kết quả học tập của sinh viên (SV) chỉ là một khâu trong giáo dục đại học nhưng nó tác động đến hầu hết các khâu khác cũng như đến kết quả cuối cùng của đào tạo. Đổi mới đào tạo đại học ở nước ta hiện nay đòi hỏi nghiên cứu và áp dụng những thành tựu mới về đánh giá kết quả học tập của SV.

1. Những nghiên cứu chủ yếu về đánh giá kết quả học tập của SV

Những công trình nghiên cứu, các hội nghị, hội thảo khoa học về lĩnh vực đánh giá kết quả học tập trong giáo dục đại học ở nước ta thường tập trung vào các hướng sau:

- Các nghiên cứu cải tiến phương thức, quy trình, kĩ thuật và quản lí hoạt động kiểm tra-đánh giá kết quả học tập (KT-ĐGKQHT) trong các môn học, các ngành học hoặc trong phạm vi các cơ sở đào tạo của các tác giả Mai Danh Huấn, Cấn Thị Thanh Hương...[5, 6];
- Các nghiên cứu ứng dụng các kĩ thuật, công cụ KT-ĐGKQHT vào các môn học cụ thể của Đặng Bá Lâm, Trần Thị Tuyết Oanh [9,10];
- Các nghiên cứu thực trạng KT-ĐGKQHT ở cao đẳng- đại học (bao gồm quy trình đánh giá, nội dung đánh giá, hình thức đánh giá, phương pháp đánh giá, kĩ thuật đánh giá và sử dụng kết quả đánh giá) trong bối cảnh đổi mới đào tạo theo học chế tín chỉ;
- Các nghiên cứu về lí luận và ứng dụng đo lường- đánh giá thành quả học tập của người học qua các loại hình, công cụ chính yếu là trắc nghiệm khách quan và trắc nghiệm tự luận [9,11];

- Các nghiên cứu đề xuất tiêu chuẩn, nguyên tắc, phương pháp trong kiểm tra- đánh giá nhằm góp phần nâng cao độ tin cậy và tính giá trị của các kết quả kiểm tra- đánh giá kết quả học tập [7];

Bên cạnh đó, một số hội thảo khoa học cũng có đề cập đến kiểm tra- đánh giá trong giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng.

Những kết quả nghiên cứu và ý kiến thường thống nhất cho rằng trong việc đánh giá kết quả học tập của SV còn một số vấn đề chưa được giải quyết tốt như: đánh đồng giữa việc cho điểm với việc đánh giá năng lực của SV; chú trọng đánh giá kiến thức và khả năng ghi nhớ hơn là năng lực học tập và phát triển của SV; kết quả kiểm tra-đánh giá thường nhằm xếp loại SV hơn là hướng dẫn, giúp đỡ SV học tập, giúp giảng viên cải tiến nội dung và phương pháp giảng dạy; giảng viên còn thiếu và yếu về năng lực đánh giá; ...

Các công trình nghiên cứu nước ngoài về đánh giá kết quả học tập của SV trong giáo dục đại học phản ánh khá rõ nét các hướng nghiên cứu sau:

- Nghiên cứu lí thuyết chung về kiểm tra- đánh giá trong lớp học như công trình của C.A. Paloma và những người khác [2,4];
- Nghiên cứu ứng dụng các kĩ thuật KT-ĐGKQHT được trình bày trong cuốn Classroom Assessment Techniques của Thomas A. Angel, K. Patricia Cross;
- Nghiên cứu các mô hình đánh giá, trong đó có đánh giá kết quả học tập trong phạm vi các trường cao đẳng, đại học;
- Nghiên cứu, phân tích và minh họa việc vận dụng các phương pháp/chiến lược đánh giá kết



quả học tập khác nhau như đánh giá quá trình, đánh giá hướng vào người học, đánh giá theo năng lực thực hiện, đánh giá xác thực, đánh giá thúc đẩy học tập...

- Nghiên cứu theo hướng bình luận có tính chất phê phán (Critical Analysis) về những hạn chế của các kiểu/ loại hình đánh giá kết quả học tập khác nhau, qua đó góp phần làm sáng tỏ các khái niệm và hướng tiếp cận các vấn đề lí luận cũng như hướng áp dụng các loại đánh giá này trong thực tế.

Kết quả các công trình nghiên cứu khoa học trong và ngoài nước về đánh giá kết quả học tập trong giáo dục đại học được nêu trên luôn được kế thừa và phát triển. Đồng thời, việc đổi mới giáo dục đại học Việt Nam đặt ra những yêu cầu cấp thiết có liên quan đến hoạt động KT-ĐGKQHT của SV, làm phát sinh những vấn đề mới cần tiếp tục nghiên cứu.

2. Những yêu cầu về nghiên cứu đánh giá kết quả học tập của SV trong bối cảnh đổi mới giáo dục đại học Việt Nam hiện nay

Trong giáo dục đại học Việt Nam, việc chuyển từ niên chế sang học chế tín chỉ đang đặt ra những bài toán cả trên bình diện thực tiễn lẫn lí luận cần quan tâm nghiên cứu. Trong khi đó, những nghiên cứu khoa học về KT-ĐGKQHT trong giáo dục đại học trong nước nhằm làm sáng tỏ về lí luận và góp phần giải quyết những vấn đề của thực tiễn trong bối cảnh đổi mới đào tạo theo hệ thống tín chỉ hiện nay còn mỏng, phân tán và thiếu tính định hướng tập trung. Một số vấn đề sau đây chưa được nghiên cứu thấu đáo.

2.1. Nghiên cứu bản chất, triết lí, quan hệ của học chế tín chỉ với các yếu tố đào tạo khác trong giáo dục đại học.

Những nghiên cứu này chỉ rõ sự tương tác, thích ứng của học chế này với các thành tố khác trong hệ thống giáo dục đại học như phát triển chương trình; phát triển đội ngũ giảng viên; đầu tư, xây dựng và quản lí các nguồn lực học liệu; tổ chức giảng dạy- học tập và quản lí đào tạo; đánh giá chất lượng... đặc biệt là kiểm tra-đánh giá kết quả học tập của SV.

Trong thực tế ở Việt Nam hiện nay, một số nghiên cứu của các nhà khoa học, nhà quản lí giáo dục và các nhà giáo liên quan đến học chế tín chỉ vẫn còn mang tính riêng rẽ và theo sự quan tâm của cá nhân. Mặc dầu đã tổ chức các hội thảo, hội nghị khoa học bàn về học chế tín chỉ; đã ban hành các quy chế, quy định đối với đào tạo theo hệ thống tín chỉ nhưng vẫn chưa có được sự thống nhất cao trong nhận thức, gây ra không ít khó khăn, trở ngại trong quá trình triển khai đào tạo theo học chế này.

Bên cạnh đó, các điều kiện thiết yếu cho việc tổ chức thực hiện hoạt động đào tạo theo học chế tín chỉ như: cơ sở vật chất, nhân sự, cơ chế và quy chế học vụ, học liệu,... chưa được đáp ứng đồng bộ. Trong hệ thống cấu trúc quá trình đào tạo khi chuyển đổi từ vận hành theo niên chế sang vận hành theo hệ thống tín chỉ, những yếu tố gì, các nguồn lực và điều kiện nào có thể tiếp tục được duy trì ổn định, còn các yếu tố, các điều kiện nào phải thay đổi, phải cải tiến, phải loại bỏ? Câu hỏi này vẫn còn để ngỏ.

Hiện nay, ở nước ta hiếm có công trình nào nghiên cứu mối quan hệ giữa đào tạo theo hệ thống tín chỉ và vấn đề kiểm tra- đánh giá. Cụ thể, học chế tín chỉ đặt ra yêu cầu thay đổi đối với KT-ĐGKQHT hay không? Nếu có thì đó là những thay đổi gì và sẽ được giải quyết như thế nào? Đây là mức độ độc lập của kiểm tra- đánh giá không phụ thuộc vào bản chất của học chế đào tạo?...

2.2. Nghiên cứu tiếp cận tối ưu về dạy- học và KT-ĐGKQHT trong hệ thống đào tạo tín chỉ của giáo dục đại học Việt Nam hiện nay

Các nghiên cứu về giáo dục đại học nói chung, về kiểm tra- đánh giá trong giáo dục đại học nói riêng trong nước hiện nay chủ yếu đi theo hướng phân tích, theo đuổi những vấn đề cụ thể và tách biệt với các yếu tố hữu cơ khác trong quá trình đào tạo, chẳng hạn nghiên cứu hoặc về giảng dạy hoặc về học tập hoặc về kiểm tra- đánh giá kết quả học tập.

Theo hướng tiếp cận này có các đề tài nghiên cứu như: nghiên cứu về đào tạo theo định hướng năng lực; dạy học giải quyết vấn đề, học tập cộng tác nhóm, dạy học tương tác [16], dạy học theo tình huống [3], dạy học theo dự án [8]...; thiết kế

quy trình kiểm tra- đánh giá kết quả học tập [5], xây dựng và sử dụng các công cụ kiểm tra- đánh giá kết quả học tập [10], rèn luyện kỹ năng tự đánh giá của sinh viên [12], cải tiến công tác kiểm tra, thi cử [6]...

Trong các nghiên cứu đó phần nào cũng có tổng hợp những vấn đề lí luận đặc thù có liên quan đến một vài vấn đề, một vài khía cạnh trong cấu trúc của quá trình đào tạo để giải quyết nhiệm vụ thực tiễn đặt ra trong phạm vi đề tài. Tuy nhiên, khó kết hợp kết quả các nghiên cứu đó và vận dụng vào thực tế do logic của quá trình nghiên cứu *vận hành theo hướng phân hóa* mà thiếu sự *tích hợp* phù hợp với thực tế không thể chia cắt được của chuỗi giảng dạy- học tập- đánh giá trong giáo dục đại học. Trong khi đó, một số công trình nghiên cứu của nước ngoài về đánh giá kết quả học tập trong giáo dục đại học có nhấn mạnh sự cần thiết gắn kết (alignment) chặt chẽ giữa đánh giá (assessment) với giảng dạy (teaching) và học tập (learning) của sinh viên nhưng cũng không chỉ rõ được *cách thức tổ chức thực hiện* sự gắn kết ấy như thế nào trong quá trình dạy học đại học. Mặt khác, làm thế nào để thông qua quá trình dạy học đại học, hoạt động KT-ĐGKQHT trở thành công cụ hữu ích thúc đẩy sự hình thành và phát triển các năng lực cốt lõi, thiết yếu đối với SV cũng chưa được quan tâm nghiên cứu.

2.3. Nghiên cứu mô hình đánh giá kết quả học tập của SV thích ứng tốt với quá trình dạy học đại học theo học chế tín chỉ

Hiện nay, những công trình khoa học trong và ngoài nước đề cập đến mô hình đánh giá trong giáo dục đại học cho thấy hầu hết các nghiên cứu này áp dụng mô hình trong phạm vi đặc thù của một *cơ sở giáo dục cụ thể* hoặc thiên về *mô hình tổ chức- quản lí* hoạt động đánh giá hơn là thiên về *mô hình lí luận- sự phạm* mang tính khái quát.

Rõ ràng, đào tạo theo hệ thống tín chỉ đã, đang và sẽ là xu hướng tất yếu trong lộ trình đổi mới giáo dục đại học ở Việt Nam. Vì vậy, việc nghiên cứu những *vấn đề lí luận sự phạm có tính chất định hướng tổng quát về mô hình KT-ĐGKQHT của sinh viên trong học chế tín chỉ* để nâng cao hiệu quả hoạt động đào tạo và đánh giá trong giáo dục đại

học, qua đó khẳng định được tầm quan trọng và tính khả thi của mô hình này trong thực tiễn KT-ĐGKQHT là một trong những nội dung nghiên cứu có ý nghĩa cấp thiết.

3. Đề xuất một số hướng nghiên cứu vấn đề ĐGKQHT của SV trong bối cảnh đổi mới giáo dục đại học của Việt Nam hiện nay

Qua phân tích và tổng hợp các nghiên cứu trong và ngoài nước có liên quan đến vấn đề đánh giá kết quả học tập trong giáo dục đại học, đồng thời xem xét những yêu cầu đặt ra đối với hoạt động KT-ĐGKQHT của SV trong bối cảnh đổi mới giáo dục đại học của Việt Nam hiện nay, chúng tôi đề xuất một số hướng nghiên cứu về KT-ĐGKQHT của SV sau đây:

3.1. Nghiên cứu lí luận chung về đào tạo theo tín chỉ, trong đó tập trung làm rõ về mối quan hệ, đặc trưng và các điều kiện có tính chất bắt buộc của hệ thống đào tạo tín chỉ đối với hoạt động KT-ĐGKQHT của SV.

3.2. Nghiên cứu lí luận về ĐGKQHT của SV trong hệ thống đào tạo tín chỉ, qua đó tìm kiếm và xác định tiếp cận đánh giá kết quả học tập thích hợp nhất với hệ thống đào tạo tín chỉ. Theo hướng tiếp cận mục tiêu trong giáo dục đại học hiện nay, mục tiêu năng lực được coi là điểm hội tụ chung trong hoạt động giảng dạy, học tập cũng như trong hoạt động KT-ĐGKQHT của SV. Do đó, tiếp cận nghiên cứu *đánh giá kết quả học tập theo định hướng phát triển năng lực của SV* là một trong những tiếp cận tỏ ra phù hợp và hiệu quả.

3.3. Nghiên cứu đánh giá thực trạng và làm rõ nguyên nhân (mặt tích cực và hạn chế) hoạt động ĐGKQHT của SV trong hệ thống đào tạo tín chỉ hiện nay, bao gồm: Nghiên cứu một số quy định pháp lí về kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV trong hệ thống đào tạo tín chỉ (cấp bộ; Cấp Đại học quốc gia; Cấp trường); Nghiên cứu nhận thức và sự quan tâm của cán bộ quản lí, giảng viên và SV đối với hoạt động đánh giá kết quả học tập; Khảo sát hiện trạng tổ chức hoạt động ĐGKQHT theo định hướng phát triển năng lực của SV trong hệ thống đào tạo tín chỉ, bao gồm: mục tiêu, nội dung, tiêu chí, phương pháp- công cụ và quy trình ĐGKQHT.



3.4. Nghiên cứu mối quan hệ tích hợp và thống nhất giữa giảng dạy-học tập và KT-ĐGKQHT của SV, từ đó chứng minh sự cần thiết phải nghiên cứu và đưa ra mô hình về đánh giá kết quả học tập của SV thích ứng tốt với hệ thống đào tạo tín chỉ, trong đó xác định rõ cấu trúc, mối liên hệ giữa các yếu tố cơ bản trong mô hình; phương hướng thực hiện và các điều kiện triển khai mô hình- đó là mô hình đánh giá được tích hợp- liên thông với các thành tố khác của quá trình dạy học đại học dưới dạng các nhiệm vụ học tập theo định hướng phát triển năng lực của sinh viên.

3.5. Đề xuất mô hình ĐGKQHT (trên cơ sở tích hợp- liên thông với các thành tố khác của dạy học và được thể hiện dưới dạng các nhiệm vụ học tập theo định hướng phát triển năng lực của SV) **đáp ứng yêu cầu chuyển đổi sang hệ thống đào tạo tín chỉ** ở đại học hiện nay như sơ đồ dưới đây:

Jossey- Bass Publishers, San Francisco, USA.

3. Phạm Khắc Chương, Hồ Thị Nhật (2009), *Quy trình xây dựng tình huống dạy học môn giáo dục học cho sinh viên sư phạm*, *Tạp chí giáo dục*, số (210), 2009, tr. 21-22.

4. John Salvia & Jame E. Ysseldyke (1998), *Assessment*, Houghton Mifflin Company Boston, New York.

5. Mai Danh Huấn (2007), *Xây dựng và quản lí quy trình kiểm tra- đánh giá thành tích học tập của sinh viên hệ chính quy, phù hợp với phương thức đào tạo theo hệ tín chỉ*, *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, số 18, tháng 3, năm 2007, trang 42-45.

6. Cấn Thị Thanh Hương, Vương Thị Phương Thảo (2009), *Đổi mới phương thức kiểm tra đánh giá kết quả học tập của sinh viên ở Đại học Quốc gia Hà Nội*, *Tạp chí Khoa học*, ĐHQGHN, Khoa học Xã hội và Nhân văn 25 (2009), tr. 26-32.

7. Cấn Thị Thanh Hương (2008), *Phương pháp dạy, học và kiểm tra, đánh giá trong học chế tín chỉ*, *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, số 36, tháng 9, năm 2008, tr. 25-28.

8. Nguyễn Thị Hương (2009), *Sử dụng phương pháp dạy học theo dự án trong dạy học đại học*, *Tạp chí giáo dục*, số (214), 2009, tr. 43-45.

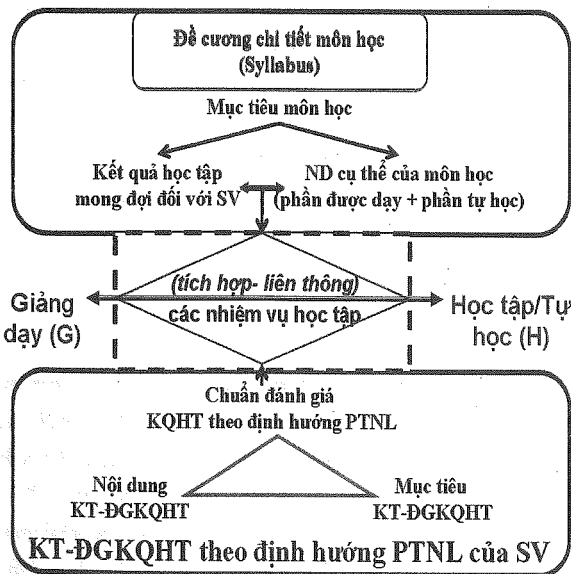
9. Đặng Bá Lâm (2003), *Kiểm tra- đánh giá trong dạy- học Đại học*, NXB. Giáo dục, Hà Nội.

10. Trần Thị Tuyết Oanh (2000), *Xây dựng, sử dụng câu trắc nghiệm khách quan và câu tự luận ngắn trong đánh giá kết quả học tập môn giáo dục học*, Luận án Tiến sĩ Giáo dục, Hà Nội.

11. Trần Thị Tuyết Oanh (2007), *Đánh giá và đo lường kết quả học tập*, NXB. ĐHSP, Hà Nội.

12. Richard Palmer (2006), *Getting straight 'A's: A students' guide to success*, London; New York: Routledge, 2006.

Sơ đồ mô tả các yếu tố phản ánh mô hình KT-ĐGKQHT của SV



TÀI LIỆU THAM KHẢO CHÍNH

1. Alison Wolf (2001), *Competence-Based Assessment*, Reproduced on the HE Academy website by kind permission of Peter Lang Publishing, Inc.
2. Catherine A. Paloma, Trudy W. Banta (1999), *Assessment Essentials: Planning, Implementing, and Improving Assessment in Higher Education*,

SUMMARY

In Vietnam's higher education, the transition from continuous into credit system has posed questions for both practice and theories which shall be researched. This article addresses the problem of students' learning results in the context of higher education innovation and proposes some research directions in this context.